

Brüssel, 27.5.2015
COM(2015) 286 final

2015/0125 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS,

**millega kehtestatakse rahvusvahelise kaitse valdkonnas ajutised meetmed Itaalia ja
Kreeka toetamiseks**

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

1.1. Euroopa rände tegevuskava

Euroopa Komisjon esitas 13. mail 2015 põhjaliku Euroopa rände tegevuskava,¹ milles ta visandas ühelt poolt viivitatatud meetmed, mida komisjon kavatseb soovitada, et reageerida Vahemere piirkonna kriisiolukorrale, ning teiselt poolt keskmise ja pika perspektiivi algatused, mida on vaja, et pakkuda struktuurilisi lahendusi rände paremaks haldamiseks kõigis selle aspektides.

Viivitatatud meetmete osana teatas komisjon, et mai lõpuks esitab ta ettepaneku mehhanismi kohta, mis käivitaks ELi toimimise lepingu artikli 78 lõikes 3 ette nähtud hädaolukordadele reageerimise süsteemi. Tegevuskavas tõdeti, et liikmesriikide varjupaigasüsteemid on praegu enneolematu surve all ja et saabujate arvukuse tõttu, eelkõige piiriliikmesriikides, on nende vastuvõtmis- ja menetlemisvõimekus juba praegu ammendumas. Tegevuskavas teatati, et ettepanek kohaldada artikli 78 lõiget 3 hõlmab ajutist kava ilmselgelt rahvusvahelist kaitset vajavate isikute jaotamiseks, et tagada kõigi liikmesriikide õiglane ja tasakaalustatud osalemine selles ühises jõupingutuses. Tegevuskava lisas esitati ümberjaotamiskvoodid, mis põhinevad tegevuskavas nimetatud kriteeriumidel (SKP, rahvaarv, töötuse määr ning varasemate varjupaigataotlejate ja ümberasustatud pagulaste arv).

Tegevuskavas rõhutati, et kiire reageerimine praegusele kriisile Vahemere piirkonnas peab saama mudeliks sellele, kuidas EL reageerib tulevastele kriisidele, kui surve alla satub ükskõik milline osa ühisest välispiirist idas või läänes, põhjas või lõunas.

1.2. ELi toimimise lepingu artikli 78 lõike 3 kohaldamine Itaalia ja Kreeka suhtes

Osana ühisest varjupaigapoliitikast sätestatakse ELi toimimise lepingu artikli 78 lõikes 3 konkreetne õiguslik alus hädaolukordadega tegelemiseks. See põhineb Euroopa Komisjoni ettepanekul ja võimaldab nõukogul pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist võtta täiendavaid meetmeid, et aidata liikmesriike, kes seisavad silmitsi hädaolukorraga, mis seisneb ootamatus kolmandate riikide kodanike sissevoolus ühte või mitmesse liikmesriiki. Artikli 78 lõikes 3 kavandatud täiendavad meetmed on olemuselt erakorralised. Need võetakse kasutusele vaid juhul, kui kolmandate riikide kodanike ootamatu sissevoolu korral tekivad liikmesriigi/liikmesriikide varjupaigasüsteemi(de)s piisavalt kiireloomulised ja rasked probleemid.

Vahemerel hiljuti toimunud tragöödiate valguses esitatud Euroopa rände tegevuskava, Euroopa Ülemkogu hiljutine avaldus² ja Euroopa Parlamendi resolutsioon³ jagavad seisukohta, et piiräärset liikmesriigid vajavad konkreetset ja kiiret abi ning et vaja on tugevdada liidusisest solidaarsust ja konkreetseid ettepanekuid enim mõjutatud liikmesriikide toetamiseks.

Statistilised andmed 2014. ja 2015. aastal liikmesriikidesse ebaseaduslikult saabunud kolmandate riikide kodanike, sh nende kohta, kes näivad ilmselgelt rahvusvahelist kaitset vajavat, annavad tunnistust sellest, et kaks piiräärset liikmesriiki, Itaalia ja Kreeka seisavad silmitsi erakordse rändesurvega.

¹ COM(2015) 240 final, 13.5.2015.

² Euroopa Ülemkogu erakorraline kohtumine (23. aprill 2015), avaldus EUCO 18/15.

³ P8_TA(2015)0176, 28. aprill 2015.

Frontexi andmete kohaselt olid Vahemere kesk- ja idaosa läbivad marsruudid tõepoolest peamised piirkonnad, kus 2014. aastal ebaseaduslikult ELi piiri ületati, sest seal toimus 75 % ebaseaduslikest piiriületustest ELi sisenemiseks. 2014. aastal saabus ainuüksi Itaaliasse üle 170 000 ebaseadusliku rändaja, mis on 2013. aastaga võrreldes 277 % enam. Ka Kreekasse saabunud rohkem kui 50 000 ebaseaduslikku rändajat viitab rändajate hulga järjepidevale suurenemisele, võrreldes 2013. aastaga on kasv 153 %. 2015. aasta esimeste kuude statistika kinnitab seda selget suundumust ka Itaalia puhul. Lisaks suurenes Kreekas 2015. aasta esimese nelja kuuga toimunud ebaseaduslike piiriületuste arvu nii järsult, et see moodustas üle 50 % 2014. aasta ebaseaduslike piiriületuste koguarvust (2015. aasta esimesel neljal kuul ligikaudu 28 000, võrreldes 2014. aasta koguarvuga, mis oli peaaegu 55 000). Oluline osa neis kahes piirkonnas tuvastatud ebaseaduslikest rändajatest olid need, kelle kodakondsuse puhul on Eurostati andmetel taotluste rahuldamise määr ELi tasemel kõrge (2014. aastal oli süürlasi ja eritrealasi, kelle puhul on taotluste rahuldamise määr ELi tasemel üle 75 %, Itaalias üle 40 % ja Kreekas üle 50 %).

Eurostati andmete kohaselt palus 2014. aastal Itaalias rahvusvahelist kaitset 64 625 isikut, võrreldes 26 920ga 2013. aastal (143 % rohkem). Kreekas suurenes taotluste arv veidi vähem, taotlejaid oli 9430 (15 % rohkem).

Frontexi andmete kohaselt oli 2014. aastal üks olulistest rändeteedest Euroopasse ka Lääne-Balkani marsruut, mille kaudu toimus 43 357 ebaseaduslikku piiriületust (15 % kõigist ebaseaduslikult ELi sisenejatest). Kuid enamik Balkani marsruuti kasutavaist rändajaist ei ole esmapilgul rahvusvahelist kaitset vajavad, 51 % neist moodustavad kosovlased.

Itaalia ja Kreeka geograafiline asend ja jätkuvad konfliktid nende vahetus naabruses asuvates piirkondades muudavad need riigid lähitulevikus teistest liikmesriikidest haavatavamaks, sest eeldatavasti jätkub enneolematu rändajate vool nende territooriumile. Suurenenud rändesurve tulenevad välised asjaolud koos varjupaigasüsteemide struktuursete puudustega muudavad üha küsitavamaks nende riikide suutlikkuse selle surveolukorraga asjakohasel viisil tegeleda.

Ükski teine liikmesriik ei tundu praegu olevat Itaalia ja Kreekaga sarnases hädaolukorras, kus riiki saabub ebaseaduslikult nii palju inimesi, kellest suur osa vajab ilmselt rahvusvahelist kaitset, ning samal ajal on varjupaigasüsteem väga haavatav.

Seetõttu on Itaalia ja Kreeka rändealane olukord praegu enneolematu ja surve, mis avaldub nende võimele töödelda rahvusvahelise kaitse taotlusi ja luua ilmselt rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele asjakohaseid vastuvõtutingimusi ja lõimumisvõimalusi nõuab solidaarsuse ülesnäitamist kõigilt liikmesriikidelt.

Komisjon jätkab rändevoogudes toimuvate muutuste tähelepanelikku jälgimist kõigis liikmesriikides, kaasa arvatud Maltal, mis on oma sarnase geograafilise asendi tõttu pidanud minevikus samalaadsete hädaolukordadega tegelema. Seetõttu võib tulevikus samalaadseid meetmeid olla tarvis ka teistes liikmesriikides, kes võivad end leida ootamatu kolmandate riikide kodanike sissevoolu põhjustatud hädaolukorras.

2. KONSULTEERIMINE HUVITATUD ISIKUTEGA

Käesolev ettepanek esitatakse Itaalias ja Kreekas asetleidva varjupaigavaldkonna kriisi tõttu. Vältimaks varjupaigalase olukorra edasist halvenemist neis kahes riigis ning neile tõhusa abi osutamiseks pidi komisjon reageerima kiiresti ja esitama viivitamatult Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 78 lõikel 3 põhineva ettepaneku, et nõukogu saaks selle kiiresti vastu võtta ja rakendada täiendavaid meetmeid, mille kaudu liikmesriigid saaksid Itaaliat ja Kreekat abistada.

ELi institutsioonid ja peamised osalejad on oma üldisi vaateid antud teema kohta juba väljendanud. Oma 23. aprilli 2015. aasta avalduses kohustus Euroopa Ülemkogu arutama võimalusi korraldada vabatahtlikkuse alusel hädaolukorras ümberpaigutamist kõigisse liikmesriikidesse. Oma 28. aprilli 2015. aasta resolutsioonis kutsus Euroopa Parlament nõukogu üles tõsiselt kaaluma Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 78 lõike 3 kohaldamist.

ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet⁴ on kutsunud ELi üles kasutama ELi-siseseid solidaarsusmehhanisme, et toetada eelkõige Kreekat ja Itaaliat ning paigutada merel päästetud Süüria põgenikud õiglase jaotuskvoodi alusel ümber erinevatesse riikidesse üle kogu Euroopa. Rahvusvahelist kaitset vajavate isikute ümberpaigutamise kohta on oma seisukoha avaldanud ka valitsusväline sektor⁵.

3. ETTEPANEKU ÕIGUSLIK KÜLG

3.1. Kavandatud meetmete kokkuvõte

Ettepaneku eesmärk on kehtestada rahvusvahelise kaitse valdkonnas Itaalia ja Kreeka abistamiseks ajutised meetmed, et need riigid saaksid tõhusalt tegeleda praegu toimuva kolmandate riikide kodanike märkimisväärse sissevooluga nende territooriumile, mis paneb nende varjupaigasüsteemid surve alla.

Käesoleva otsusega ettenähtud meetmed hõlmavad ajutist erandit määruse (EL) 604/2013 artikli 13 lõikest 1 ja menetluslikke samme, sh ajalimiite, mis on sätestatud nimetatud määruse artiklites 21, 22 ja 29. Määruses (EL) nr 604/2013 sätestatud õiguslikke ja menetluslikke kaitsemeetmeid, sh õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, kohaldatakse käesoleva otsusega hõlmatud varjupaigataotlejate suhtes ka edaspidi.

Kooskõlas artikli 78 lõikega 3 peavad liikmesriigi abistamiseks võetavad meetmed olema ajutised. Samal ajal ei tohiks nende meetmete kestus olla liiga lühike, et oleks tagatud võetavate meetmete reaalne mõju ja Itaalia ja Kreeka saaksid rändajate sissevooluga toimetulekuks tegelikku abi. Seetõttu tehakse ettepanek kohaldada käesolevas ettepanekus ette nähtud ajutisi meetmeid 24 kuu jooksul käesoleva otsuse jõustumisest alates.

Käesolevas ettepanekus kavandatud ajutised meetmed käsitlevad eelkõige esmapilgul ilmselgelt rahvusvahelist kaitset vajavate rahvusvahelise kaitse taotlejate ümberpaigutamist Itaaliast ja Kreekast teistesse liikmesriikidesse.

Teised liikmesriigid, kes on ettepanekus määratletud kui „ümberpaigutamise sihtliikmesriigid“, vastutavad sestpeale ümberpaigutatava isiku taotluse läbivaatamise eest. Taotluse läbivaatamine toimub vastavalt direktiiviga 2011/95/EL ja direktiiviga 2005/85/EÜ ning alates 20. juulist 2015 direktiivi 2005/85/EÜ asendava direktiiviga 2013/32/EL kehtestatud eeskirjadega. Vastuvõtutingimused peavad olema kooskõlas direktiiviga 2003/9/EÜ ning alates 20. juulist 2015 direktiivi 2003/9/EÜ asendava direktiiviga 2013/33/EL kehtestatud eeskirjadega.

Ettepanekus esitatakse Itaaliast ja Kreekast ümberpaigutatavate varjupaigataotlejate arvuline eesmärk, mis on vastavalt 24 000 ja 16 000, ja lisades on esitatud kaks jaotuskvooti, mille abil määratakse kindlaks vastavalt kas Itaaliast või Kreekast teistesse liikmesriikidesse

⁴ ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti ettepanekud praegu ja tulevikus meritsi saabuvate varjupaigataotlejate, põgenike ja rändajate probleemiga tegelemiseks, märts 2015, kättesaadav aadressil: <http://www.refworld.org/docid/55016ba14.html>.

⁵ Vt näiteks Euroopa Põgenike ja Pagulaste Nõukogu kümnest punktis koosnev kava, et hoida ära surmajuhtumeid merel. www.ecre.org.

ümberpaigutatavate varjupaigataotlejate arv. Jaotus Itaalia ja Kreeka vahel põhineb sellel, kui suur on kummaski Itaaliasse ja Kreekasse ebaseaduslikult sisenenud piiriületajate koguarvust nende osakaal, kes vajavad ilmselgelt rahvusvahelist kaitset. See võtab arvesse ka 2015. aasta jaanuarist aprillini Kreekasse saabunud ebaseaduslike piiriületajate arvu järsku suurenemist võrreldes eelmise aasta sama ajavahemikuga. Ettepaneku kohaselt ei peaks Itaalia ja Kreeka ise ümberpaigutamise sihtliikmesriikideks olema. Itaaliast ja Kreekast ümberpaigutatavad 40 000 varjupaigataotlejat moodustavad ligikaudu 40 % 2014. aastal ebaseaduslikult neisse kahte riiki sisenenud ilmselgelt rahvusvahelist kaitset vajavate isikute koguarvust. Seetõttu kujutab käesolevas otsuses kavandatud ümberpaigutamismeede õiglast koormuse jagamist ühelt poolt Itaalia ja Kreeka ja teiselt poolt teiste liikmesriikide vahel.

Käesoleva otsusega sätestatud ümberpaigutusmenetluse kohaldamisala on piiratud kahest aspektist.

Esiteks tuleb käesolevat otsust ettepaneku kohaselt kohaldada ainult nende taotlejate suhtes, kes esmapilgul vajavad ilmselgelt rahvusvahelist kaitset. Sellised varjupaigataotlejad on käesoleva otsuse kohaselt need, kelle kodakondsuse puhul on Eurostati andmetel keskmine taotluste rahuldamise määr ELi tasemel üle 75 %.

Teiseks kohaldataks käesolevat otsust ettepaneku kohaselt ainult nende varjupaigataotlejate suhtes, kelle puhul Itaalia või Kreeka oleks kooskõlas määruses (EL) nr 604/2013 määratletud vastuvõtukriteeriumidega põhimõtteliselt vastutav liikmesriik. Sellega tagatakse, et määruse (EL) nr 604/2013 kohaldamist jätkatakse Itaalias ja Kreekas juba viibivate varjupaigataotlejate suhtes, sh nende suhtes, kelle kodakondsuse puhul taotluste rahuldamise määr on üle 75 %, kelle puhul määruses sätestatud objektiivsetest kriteeriumidest (näiteks perekonda kuuluvate isikute viibimine teises liikmesriigis) üks osutab sellele, et vastutav on mõni teine liikmesriik. Seetõttu viiakse need varjupaigataotlejad üle teistesse liikmesriikidesse määruse (EL) nr 604/2013 kohaselt, mitte aga käesolevas ettepanekus kavandatud ajutiste meetmete raames. Samal ajal jätkatakse määruse (EL) nr 604/2013 kohaldamist nende isikute suhtes, keda käesoleva kava kohaselt ümber paigutatud ei ole ja keda teised liikmesriigid tagasi Itaaliasse saata ei saa. Selles osas on olukord Kreekas erinev, sest seal on praegune olukord selline, et liikmesriigid on peatanud Dublini süsteemi kohased üleviimised Kreekasse vastavalt Euroopa Inimõiguste Kohtu otsusele *M.S.S. vs. Belgia ja Kreeka*, millele järgnes Euroopa Liidu Kohtu otsus *N.S. vs. Ühendkuningriik*, mis kinnitas süsteemseid puudusi Kreeka varjupaigamenetluses ja varjupaigataotlejate vastuvõtutingimustes.

Käesoleva ettepanekuga nähakse ette lihtne ümberpaigutamismenetlus, mis peab tagama asjaomaste isikute kiire üleviimise ümberpaigutamise sihtriigiks olevasse liikmesriiki. Iga liikmesriik määrab käesoleva otsuse rakendamiseks riikliku kontaktpunkti ja edastab selle teistele liikmesriikidele ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametile (EASO). EASO ja vajaduse korral ka liikmesriikide kontaktametnike abiga määravad Itaalia ja Kreeka regulaarsete ajavahemike järel kindlaks varjupaigataotlejad, keda oleks võimalik ümber paigutada. Seda tehes tuleks eelistada haavatavaid varjupaigataotlejaid. Seejärel edastavad Itaalia ja Kreeka teiste liikmesriikide kontaktpunktidele ja EASO-le ümberpaigutatavate varjupaigataotlejate täpsed arvud. Teised liikmesriigid teatavad, kui suure hulga varjupaigataotlejaid nad otsekohe oma territooriumile ümber paigutada saavad, lisaks edastavad nad mis tahes muu olulise teabe, näiteks selle, mis käsitleb perekondi või haavatavaid varjupaigataotlejaid. Seejärel peab Itaalia või Kreeka vastu võtma ametliku ümberpaigutamisoatsuse ja sellest varjupaigataotlejale teatama. Ettepanekus täpsustatakse, et varjupaigataotlejaid, kellelt tuleb määruse (EL) nr 603/2013 artiklis 9 sätestatud kohustuste kohaselt võtta sõrmejäljed, ei või ümber paigutada enne, kui nende sõrmejäljed on võetud. Lisaks sätestatakse ettepanekus, et liikmesriikidel on õigus keelduda sellise varjupaigataotleja

ümberpaigutamisest, kelle puhul võib esineda oht riigi julgeolekule või avalikule korrale. Ettepanekuga nähakse ette, et kõik menetluslikud sammud tuleb astuda nii kiiresti kui võimalik ja et igal juhul tuleb varjupaigataotleja üle viia ühe kuu jooksul pärast seda, kui on kindlaks tehtud, et ta tuleb ümber paigutada. Lisaks sätestatakse ettepanekus, et ümberpaigutamismenetluse jaoks võivad liikmesriigid otsustada saata Itaaliasse ja Kreekasse oma kontaktametnikke.

On selge, et EASO poolt osutatava koordineeritud abi raamistikus on liikmesriikide osalemine ja tõhus koostöö kavandatud ajutiste meetmete tõhusaks rakendamiseks esmatähtis.

Lisaks ümberpaigutamisele sätestatakse ettepanekus ka Itaaliale ja Kreekale kohapeal pakutavad muud toetusmeetmed. Eelkõige kavandatakse ettepanekus teiste liikmesriikide poolt Itaaliale ja Kreekale EASO ja teiste asjaomaste ametite koordineerimisel antava toetuse suurendamist. Eesmärk on aidata Itaaliat ja Kreekat eelkõige taotluste läbivaatamisel ja menetlemise algetappidel ning käesolevas ettepanekus sätestatud ümberpaigutamismenetluse rakendamisel (eelkõige edastades teavet ja konkreetset abi asjaomastele isikutele ja korraldades üleviimiste praktilist teostust).

Ettepanekus sätestatakse ka Itaalia ja Kreeka kohustus esitada komisjonile tegevuskava, mis sisaldab nii asjakohaseid meetmeid kõnealuste riikide varjupaiga, esmase vastuvõtu ja tagasisaatmise valdkonna süsteemide ulatuse, kvaliteedi ja tõhususe parandamiseks kui ka käesoleva otsuse asjakohase kohaldamise tagamiseks vajalikke meetmeid. Ettepanekuga jäetakse komisjonile võimalus käesoleva otsuse kohaldamine teatud tingimustel peatada.

Ettepanek sisaldab teise liikmesriiki ümberpaigutatavatele isikutele konkreetseid tagatise ja kohustusi. Ettepanekus sätestatakse õigus saada ümberpaigutamismenetluse kohta teavet, õigus saada teavet ümberpaigutamisoatsuse kohta, milles peab olema nimetatud liikmesriik, kuhu ümberpaigutamine toimub, ja õigus saada ümber paigutatud pereliikmetega samasse liikmesriiki. Ettepanekus meenutatakse kohustust pidada ümberpaigutamise sihtriigiks oleva liikmesriigi valikul eelkõige silmas lapse parimaid huve. See viitab muu hulgas Itaalia ja Kreeka kohustusele anda teistele liikmesriikidele teada, kui ümberpaigutatav varjupaigataotleja on saatjata alaealine, ja tagada koos selle alaealise ümberpaigutamise suhtes huvi üles näidanud liikmesriigiga, et enne ümberpaigutamist hinnatakse lapse parimaid huve kooskõlas ÜRO lapse õiguste komitee üldise märkusega nr 14 (2013), mis käsitleb lapse õigust⁶ sellele, et tema parimad huvid seataks esikohale⁶. Lisaks meenutatakse ettepanekus tagajärgi, mis kaasnevad juhul, kui praegu kohaldatavatel ELi õigusaktidel põhineva ümberasustuskavaga hõlmatud rahvusvahelise kaitse taotlejad või kaitse saanud liiguvad edasi ühest liikmesriigist teise, st kui nad sisenevad ilma loata sellise liikmesriigi territooriumile, kes ei ole nende eest vastutav (käesoleval juhul ümberpaigutamise sihtliikmesriik).

Ettepanekus meenutatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 78 lõikest 3 tulenevat võimalust, mille kohaselt võib nõukogu komisjoni ettepanekul pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist võtta vastu ajutised meetmed, millega kaitsta mõnd teist liikmesriiki peale Itaalia või Kreeka, kui see liikmesriik peaks silmitsi seisma sarnase hädaolukorraga, mida iseloomustab kolmandate riikide kodanike ootamatu sissevool. Lisaks nähakse ettepanekuga ette, et sellised meetmed võivad asjakohasel juhul hõlmata käesoleva otsusega kindlaksmääratud liikmesriigi kohustuste peatamist.

Ettepanekus täpsustatakse, et käesolevas otsuses sätestatud ümberpaigutamismeetmed saavad rahalist toetust määruse (EL) nr 516/2014 kohaselt asutatud Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist (AMIF). Selleks saavad kõik ümberpaigutamise sihtliikmesriigid iga

⁶ http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf.

Itaaliast ja Kreekast käesoleva otsuse kohaselt ümber paigutatud rahvusvahelise kaitse taotleja kohta ühekordselt 6000 eurot. Rahalist tuge rakendatakse määruse (EL) nr 516/2014 artiklis 18 sätestatud menetluste kaudu.

Ettepaneku kohaselt peavad Itaalia ja Kreeka iga kolme kuu tagant andma nõukogule ja komisjonile aru käesoleva otsuse ja tegevuskavade rakendamise kohta.

Lisaks täpsustatakse ettepanekus, et käesolevat otsust kohaldatakse Itaalia ja Kreeka territooriumile saabuvate isikute suhtes alates otsuse jõustumise kuupäevast. Otsust kohaldatakse ka nende varjupaigataotlejate suhtes, kes on saabunud nimetatud liikmesriikide territooriumile alates 15. aprillist 2015, kui toimusid traagilised sündmused, mille tõttu Euroopa Ülemkogu pidi võtma vastu otsuse tugevdada liidusisest solidaarsust ja vastutust ning kohustus eelkõige suurendama piiriäärsetele liikmesriikidele antavat hädaabi.

3.2. Õiguslik alus

Õigusakti ettepaneku õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 78 lõige 3.

Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokollile nr 21 Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes ei osale Ühendkuningriik ja Iirimaa nõukogus Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise kohaste kavandatud meetmete vastuvõtmisel. Ühendkuningriik ja Iirimaa võivad nõukogu teavitada kolme kuu jooksul pärast ettepaneku või algatuse esitamist või igal ajal pärast selle vastuvõtmist, et nad soovivad mis tahes kavandatud meetme vastuvõtmises ja kohaldamises osaleda.

Vastavalt Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokollile nr 22 ei osale Taani nõukogus Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise kohaste meetmete vastuvõtmisel. Taani võib igal ajal kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega teavitada teisi liikmesriike, et ta soovib kõiki Euroopa Liidu toimimise lepingu V jaotise alusel vastuvõetud asjakohaseid meetmeid täielikult kohaldada.

Euroopa Ühendus on sõlminud Islandi, Norra, Šveitsi ja Liechtensteiniga Dublini/EURODACi õigustikuga assotsieerimise lepingud (määrus 343/2003, mis on asendatud määrusega 604/2013, ja määrus 2725/2000, mis asendatakse määrusega 603/2013). Käesolev ettepanek ei kujuta endast Dublini/EURODACi õigustiku edasiarendust ja seetõttu ei ole sellega assotsieerunud riigid kohustatud teavitama komisjoni käesoleva otsuse heakskiitmisest pärast selle vastuvõtmist nõukogus. Kuid assotsieerunud riigid võivad otsustada käesoleva otsusega kehtestatud ajutistes meetmetes vabatahtlikult osaleda.

3.3. Subsidiaarsuse põhimõte

Euroopa Liidu toimimise lepingu V jaotisega, milles käsitletakse vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala, antakse teatavad volitused neis küsimustes Euroopa Liidule. Selliseid volitusi tuleb teostada kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikliga 5, st ainult siis, kui ühiskond ei suuda saavutada ning seepärast saaks kavandatava meetme ulatust ja mõju arvestades neid paremini saavutada Euroopa Liidu tasandil.

Hädaolukord, mis on ülalkirjeldatud viisil tekkinud kolmandate riikide kodanike ootamatust sissevoolust Itaaliasse ja Kreekasse, paneb nende riikide varjupaigasüsteemid ja ressursid märkimisväärselt alla. Selle tagajärjed võivad nende isikute edasise Itaaliast ja Kreekast teistesse liikmesriikidesse liikumise tõttu mõjutada ka teisi liikmesriike. On selge, et üksikute liikmesriikide võetavad meetmed ei suuda rahuldavalt vastata ühistele väljakutsetele, millega

kõik liikmesriigid selles valdkonnas silmitsi on. Seetõttu on selles valdkonnas vajalikud ELi tasandi meetmed.

3.4. Proportsionaalsuse põhimõte

Siiani Euroopa Komisjoni ja EASO poolt võetud finants- ja töökorralduslikud meetmed Itaalia ja Kreeka varjupaigasüsteemide toetuseks ei ole olnud piisavad selleks, et lahendada praegust kriisiolukorda neis kahes liikmesriigis. Arvestades eespool kirjeldatud sissevoolust põhjustatud olukorra kiireloomulisust ja rakust, ei lähe selle tõhusaks lahendamiseks täiendavate ELi tasandi meetmete kasutuselevõtt nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale. Eelkõige on ettepanekus kavandatud, et kahe aasta jooksul paigutatakse Itaaliast ja Kreekast teiste liikmesriikide territooriumidele ümber 24 000 ja 16 000 ilmselgelt rahvusvahelist kaitset vajavat varjupaigataotlejat. Võttes aluseks 2014. aasta ja 2015. aasta esimese nelja kuu statistilised andmed, on ümberasustatavate isikute arv Itaalia puhul 12 % ja Kreeka puhul 19 % vastavalt Itaaliasse ja Kreekasse ebaseaduslikult sisenenud isikute koguarvust.

Ülejäänud kolmandate riikide kodanikke, kes on või ei ole rahvusvahelist kaitset taotlenud, ümberasustamiskava ei puuduta ja nad jäävad Itaalia ja Kreeka või selle liikmesriigi vastutusalasse, kes vastavalt määrusele (EL) nr 604/2013 on vastutava liikmesriigina määratletud. Samal ajal on ümberpaigutamise sihtliikmesriikide toetus Itaaliale ja Kreekale seotud Itaalia ja Kreeka poolsete tegevuskavade esitamisega, mille täitmist kontrollib komisjon ja mis sisaldavad konkreetseid meetmeid, mida Itaalia ja Kreeka võtavad selleks, et tagada oma varjupaiga- ja rändesüsteemide paranenud suutlikkus eriliste surveolukordadega tegelemisel pärast käesolevas ettepanekus sätestatud ümberpaigutamismenetluse kohaldamise lõppu.

3.5. Mõju põhiõigustele

Rahvusvahelise kaitse valdkonnas Itaalia ja Kreeka toetuseks võetavate ajutiste meetmete kasutuselevõtu tulemusel on tagatud ELi põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) sätestatud ilmselgelt rahvusvahelist kaitset vajavate varjupaigataotlejate põhiõigused.

Kindlustades asjaomastele isikutele kiire juurdepääsu asjakohasele rahvusvahelise kaitse andmise menetlusele, on käesoleva otsuse eesmärk kaitsta varjupaigaõigust ja tagada kaitse tagasi- ja väljasaatmise eest vastavalt harta artiklitele 18 ja 19. Tagades asjaomaste isikute üleviimise liikmesriiki, mis suudab neile tagada asjakohased vastuvõtutingimused ja integratsiooniväljavaated, on käesoleva otsuse eesmärgiks igakülselt tagada ka inimväärikus ja kaitse piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise eest vastavalt harta artiklitele 1 ja 4. Lisaks on käesoleva otsuse eesmärk kaitsta lapse õigusi kooskõlas harta artikliga 24 ja õigust perekondade ühinemisele vastavalt harta artiklile 7.

3.6. Mõju eelarvele

Ettepanek toob ELi eelarvele kaasa lisakulusid kogusummas 240 000 000 eurot.

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS,

millega kehtestatakse rahvusvahelise kaitse valdkonnas ajutised meetmed Itaalia ja Kreeka toetamiseks

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut (edaspidi „alusleping”), eriti selle artikli 78 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) Aluslepingu artikli 78 lõikes 3 on sätestatud, et kui ühes või mitmes liikmesriigis tekib kolmandate riikide kodanike ootamatu sissevoolu tõttu hädaolukord, võib nõukogu võtta komisjoni ettepaneku põhjal vastu ajutisi meetmeid asjaomaste liikmesriikide toetamiseks.
- (2) Vastavalt aluslepingu artiklile 80 tuleks liidu piirikontrolli, varjupaiga ja sisserände valdkonna poliitika kavandamisel ja elluviimisel juhendada liikmesriikide vahel solidaarsuse ja vastutuse õiglase jagamise põhimõtetest ning selles valdkonnas vastu võetud liidu õigusaktid peavad sisaldama kohaseid meetmeid nende põhimõtete rakendamiseks.
- (3) Hiljutine kriis Vahemere piirkonnas sundis liidu institutsioone viivitamatult tunnistama erakorraliste rändevoogude olemasolu selles piirkonnas ning kutsuma üles võtma konkreetseid solidaarsusmeetmeid piiriliikmesriikide toetuseks. Eelkõige esitas Euroopa Komisjon 20. aprillil 2015 välis- ja siseministrite ühisnõupidamisel kümnepunktilise plaani, mis sisaldab viivitamatuid meetmeid, mida tuleb võtta vastuseks praegusele kriisile, sealhulgas kohustust kaaluda hädaolukorras ümberpaigutamise mehhanismi loomise võimalusi.
- (4) Oma 23. aprill 2015. aasta järeldustes otsustas Euroopa Ülemkogu muu hulgas tugevdada ELi-sisest solidaarsust ja vastutust ning eelkõige võttis kohustuse suurendada erakorralist abi piiriliikmesriikidele, kaaluda võimalusi korraldada liikmesriikide vahel vabatahtlikkuse alusel erakorraline ümberpaigutamine ja saata piiriliikmesriikidesse Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti (EASO) meeskonnad ühiselt rahvusvahelise kaitse taotlusi menetlema, sealhulgas registreerima ja sõrmejälgi võtma.
- (5) Oma 28. aprilli 2015. aasta resolutsioonis kordas Euroopa Parlament, et liidu reaktsioon hiljuti Vahemerel aset leidnud tragöödiatele peab põhinema solidaarsusel ja vastutuse õiglasel jagamisel ning et liit peab suurendama oma jõupingutusi, et toetada selles valdkonnas liikmesriike, kes võtavad vastu absoluutarvudes või proportsionaalselt kõige rohkem põgenikke ja rahvusvahelise kaitse taotlejaid.

- (6) Mitu liikmesriiki oli 2014. aastal silmitsi nende territooriumile saabuvate sisserändajate, sealhulgas rahvusvahelise kaitse taotlejate koguarvu märkimisväärse kasvuga; mõnes riigis jätkub sama olukord veel ka 2015. aasta esimestel kuudel. Mitmele liikmesriigile anti Euroopa Komisjoni erakorralist finantsabi ja EASO operatiivtuge, et aidata neil selle arvu kasvuga toime tulla.
- (7) Liikmesriikidest, kus esineb eriti suur surve, arvestades ka hiljutisi traagilisi sündmusi Vahemerel, on eelkõige Itaaliale ja Kreekale osaks langenud nende territooriumile saabuv enneolematu sisserändajate voog, kelle hulgas on ka rahvusvahelise kaitse taotlejaid, kes ilmselgelt vajavad rahvusvahelist kaitset; see põhjustab tugevat survet nende rände- ja varjupaigasüsteemidele.
- (8) Euroopa Liidu liikmesriikide välispiiril tehtava operatiivkoostöö juhtimise Euroopa agentuuri (Frontex) andmete kohaselt leidsid ebaseaduslikud piiriületused Euroopa Liitu 2014. aastal aset peamiselt Vahemere kesk- ja idaosa marsruutide kaudu. 2014. aastal saabus ainuüksi Itaaliasse ebaseaduslikult üle 170 000 ebaseadusliku rändaja, mis on 2013. aastaga võrreldes 277 % enam. Ka Kreekasse saabuvate ebaseaduslike sisserändajate hulk on pidevalt kasvanud – riiki on neid jõudnud rohkem kui 50 000, mis tähendab 2013. aastaga võrreldes 153 % kasvu. 2015. aasta esimeste kuude statistika kinnitab seda selget suundumust ka Itaalia puhul. Lisaks kasvas Kreekas 2015. aasta esimeste kuudega ebaseaduslike piiriületuste arv nii järsult, et see moodustas üle 50 % 2014. aasta ebaseaduslike piiriületuste koguarvust (2015. aasta esimestel kuudel peaaegu 28 000, võrreldes 2014. aasta koguarvuga, mis oli peaaegu 55 000). Oluline osa neis kahes piirkonnas avastatud ebaseaduslikest sisserändajatest olid need, kelle kodakondsuse puhul on Eurostati andmetel taotluste rahuldamise määr liidu tasemel kõrge (2014. aastal oli süürlasi ja eritrealasi, kelle puhul on taotluste rahuldamise määr liidus üle 75 %, Itaaliasse ebaseaduslikult sisserännanute seas üle 40 % ja Kreekas üle 50 %). Eurostati andmetel leiti 2014. aastal Kreekas ebaseaduslikult viibivat 30 505 süürlast; võrdluseks 2013. aastal oli see arv 8220.
- (9) Eurostati andmetel palus 2014. aastal Itaalias rahvusvahelist kaitset 64 625 isikut, võrreldes 26 920ga 2013. aastal (143 % rohkem). Kreekas kasvas taotluste arv vähem, taotlejaid oli 9430 (15 % rohkem).
- (10) Frontexi andmetel oli 2014. aastal veel üks olulisematest rändeteedest liitu Lääne-Balkani marsruut, mille kaudu toimus 43 357 ebaseaduslikku piiriületust. Enamik Balkani marsruuti kasutavaist sisserändajatest ei vaja esmapilgul siiski rahvusvahelist kaitset – 51 % neist moodustavad ainuüksi kosovlased.
- (11) Sisserände- ja varjupaigapoliitika raames on Itaalia ja Kreeka toetuseks võetud mitmeid meetmeid, sealhulgas on neile pakutud ulatuslikku erakorralist abi ja EASO operatiivtuge. Itaalia ja Kreeka on ajavahemikul 2007–2013 üldprogrammist „Solidarsus ja rändevoogude juhtimine” (SOLID) abisaajate hulgas suuruselt teisel ja kolmandal kohal ning on lisaks saanud olulisel hulgal erakorralist rahalist toetust. Itaalia ja Kreeka on aastatel 2014–2020 jätkuvalt peamised Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist abisaajad.
- (12) Itaalia ja Kreeka vahetus naabruses jätkuva ebastabiilsuse ja konfliktide tõttu on väga tõenäoline, et tugev surve nende rände- ja varjupaigasüsteemidele jätkub ja kasvab veelgi ja et oluline osa sisserändajaid võib vajada rahvusvahelist kaitset. See näitab tungivat vajadust näidata Itaalia ja Kreeka suhtes üles solidaarsust ja täiendada senini nende toetuseks võetud meetmeid rahvusvahelise kaitse valdkonnas võetavate ajutiste meetmetega.

- (13) Samal ajal peaksid Itaalia ja Kreeka esitama struktuurseid lahendusi, et kõrvaldada oma varjupaiga- ja rändesüsteemide toimimises esinevad puudused. Käesolevas otsuses sätestatud meetmed peaksid seetõttu käima käsikäes Itaalias ja Kreekas kriisiolukorrale reageerimiseks tugeva ja strateegilise raamistiku kehtestamisega ja käimasoleva reformiprotsessi intensiivistamisega nendes valdkondades. Sellega seoses peaksid Itaalia ja Kreeka ühe kuu jooksul pärast käesoleva otsuse jõustumist esitama komisjonile tegevuskava, mis peaks sisaldama piisavaid meetmeid varjupaiga, vastuvõtu ja tagasisaatmise valdkonnas, meetmeid nende valdkondade süsteemide suutlikkuse, kvaliteedi ja tõhususe suurendamiseks ning meetmeid käesoleva otsuse nõuetekohase rakendamise tagamiseks, et võimaldada neil pärast käesoleva otsuse kohaldamisaja lõppu paremini toime tulla võimaliku sisserändajate suurema sissevooluga nende territooriumile.
- (14) Komisjonile tuleks anda volitus peatada vajaduse korral käesoleva otsuse kohaldamine piiratud ajaks, kui Itaalia või Kreeka ei täida oma kohustusi selles suhtes.
- (15) Kui mõni muu liikmesriik peale Itaalia või Kreeka satub samasugusesse hädaolukorda, mille on põhjustanud kolmandate riikide kodanike ootamatu sissevool, võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga võtta vastu ajutisi meetmeid asjaomase liikmesriigi toetuseks kooskõlas aluslepingu artikli 78 lõikega 3. Selliste meetmete hulka võib vajaduse korral kuuluda kõnealuse liikmesriigi käesolevast otsusest tulenevate kohustuste peatamine.
- (16) Kooskõlas aluslepingu artikli 78 lõikega 3 peaksid Itaalia ja Kreeka toetuseks kavandatavad meetmed olema ajutist laadi. 24 kuud on piisav tagamaks, et käesolevas otsuses sätestatud meetmetel oleks reaalne mõju Itaalia ja Kreeka toetamisel suurte rändevoogudega toimetulekuks nende territooriumil.
- (17) Käesoleva otsusega ettenähtud meetmed kujutavad endast ajutist erandit kriteeriumist, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 604/2013⁷ artikli 13 lõikes 1, ja menetluse etappidest, sealhulgas tähtaegadest, mis on sätestatud nimetatud määruse artiklites 21, 22 ja 29.
- (18) Tuleb teha valik, milliseid kriteeriume kohaldada, kui otsustatakse, kui palju ja milliseid taotlejaid Itaaliast ja Kreekast ümber paigutada. Plaanis on luua selge ja toimiv süsteem, mille aluseks on liidu tasandil esimese astme menetlustes (vastavalt Eurostati määratlusele) tehtud rahvusvahelise kaitse andmise otsuste keskmine protsendimäär liidu tasandil rahvusvahelise kaitse taotluste suhtes esimeses astmes tehtud otsuste koguarvust, lähtudes uusimast kättesaadavast statistikast. Ühest küljest peaks see määr aitama nii palju kui võimalik tagada, et kõikidel taotlejatel, kes kõige tõenäolisemalt vajavad rahvusvahelist kaitset, oleks võimalik kiiresti ja täielikult kasutada oma õigusi kaitsele liikmesriigis, kuhu nad ümber paigutatakse. Teisalt aitaks see nii palju kui võimalik ära hoida seda, et taotlejad, kes tõenäoliselt saavad oma taotluse kohta negatiivse otsuse, paigutataks ümber teise liikmesriiki ja seega pikeneks nende viibimine liidus põhjendamatult. Lähtudes Eurostati andmetest 2014. aastal esimeses astmes tehtud otsuste kohta, tuleks käesolevas otsuses selle määrana kasutada 75 %, mis vastab nimetatud aastal süürlaste ja eritrealaste taotluste suhtes tehtud otsustele.

⁷

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 604/2013, 26. juuni 2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (ELT L 180, 29.6.2013, lk 31).

- (19) Ajutised meetmed on ette nähtud selleks, et kergendada Itaalia ja Kreeka suurt varjupaigataotlejate koormat, eelkõige paigutades ümber suure hulga taotlejaid, kes ilmselgelt vajavad rahvusvahelist kaitset ja kes saavad Itaalia ja Kreeka territooriumile pärast kuupäeva, mil käesolev otsus muutub kohaldatavaks. Lähtudes 2014. aastal ebaseaduslikult Itaalia ja Kreeka territooriumile sisenenud kolmandate riikide kodanike üldarvust ja ilmselgelt rahvusvahelist kaitset vajavate isikute arvust, tuleks Itaaliast ja Kreekast ümber paigutada kokku 40 000 taotlejat, kes ilmselgelt vajavad rahvusvahelist kaitset. See arv vastab ligikaudu 40 %-le kolmandate riikide kodanike koguarvust, kes ilmselgelt vajavad rahvusvahelist kaitset ja kes 2014. aastal sisenesid ebaseaduslikult Itaaliasse ja Kreekasse. Seega kujutab käesoleva otsusega kavandatud ümberpaigutamismeede endast koormuse õiglast jagamist ühelt poolt Itaalia ja Kreeka ning teiselt poolt teiste liikmesriikide vahel. Tuginedes samadele kättesaadavatele üldnäitajatele 2014. aasta ja 2015. aasta esimese nelja kuu kohta Itaalia ja Kreeka võrdluses, tuleks 60 % neist taotlejatest paigutada ümber Itaaliast ja 40 % Kreekast.
- (20) Kooskõlas komisjoni teatise „Euroopa rände tegevuskava”⁸ lisaga peaks kavandatavate jaotuskvootide aluseks olema: a) riigi rahvaarv (40 % kvoodist), b) kogu SKP (40 % kvoodist), c) omal algatusel esitatud varjupaigataotlejate keskmine arv ja ümberasustatud pagulaste arv miljoni elaniku kohta aastatel 2010–2014 (10 % kvoodist) ning d) töötuse määr (10 % kvoodist). Käesoleva otsuse I ja II lisas sätestatud jaotuskvootides võetakse arvesse asjaolu, et liikmesriike, kust isikud ümber paigutatakse, ei tohiks lugeda ümberpaigutamise sihtliikmesriikideks.
- (21) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 516/2014⁹ loodud Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond toetab liikmesriikide vahel kokku lepitud kohustuste jagamise toiminguid ja on avatud uutele poliitilistele arengutele selles valdkonnas. Määruse (EL) nr 516/2014 artikli 7 lõikes 2 on liikmesriikidele ette nähtud võimalus rakendada meetmeid seoses rahvusvahelise kaitse taotlejate ületoomisega osana nende riiklikest programmidest, samas kui määruse (EL) nr 516/2014 artiklis 18 on ette nähtud 6 000 euro suuruse ühekordse makse võimalus rahvusvahelise kaitse saajate ületoomisel teisest liikmesriigist.
- (22) Selleks et rakendada solidaarsuse ja vastutuse õiglase jagamise põhimõtteid, ning võttes arvesse, et käesolev otsus kujutab endast poliitika edasiarendamist selles valdkonnas, on asjakohane tagada, et liikmesriigid, kes käesoleva otsuse alusel paigutavad Itaaliast või Kreekast ümber taotlejaid, kes ilmselgelt vajavad rahvusvahelist kaitset, saaksid iga ümberpaigutatud isiku eest ühekordse makse, mis on sama suur kui määruse (EL) nr 516/2014 artikliga 18 ette nähtud ühekordne makse ja mida rakendatakse sama korra kohaselt. See hõlmab piiratud ja ajutist erandit määruse 516/2014 artiklist 18, sest ühekordne makse tuleks välja maksta mitte rahvusvahelise kaitse saajate, vaid ümberpaigutatud taotlejate eest. Selline ühekordne makse võimalike saajate ringi ajutine laiendamine näib tõepoolest olevat käesoleva otsusega kehtestatud eriolukorrale reageerimise kava lahutamatu osa.

⁸ COM (2015) 240 final.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 516/2014, 16. aprill 2014, millega luuakse Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond, muudetakse nõukogu otsust 2008/381/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsused nr 573/2007/EÜ ja nr 575/2007/EÜ ja nõukogu otsus 2007/435/EÜ (ELT L 150, 20.5.2014, lk 168).

- (23) On vaja tagada, et kehtestatakse kiire ümberpaigutamismenetlus ning et ajutiste meetmete rakendamisega kaasneks tihe halduskoostöö liikmesriikide vahel ja EASO operatiivtugi.
- (24) Kogu ümberpaigutamismenetluse vältel tuleks võtta arvesse riiklikku julgeolekut ja avalikku korda, kuni taotleja üleviimine on teoks saanud.
- (25) Otsustades, millised ilmselgelt rahvusvahelist kaitset vajavad taotlejad tuleks Itaaliast ja Kreekast ümber paigutada, tuleks eelistada haavatavaid taotlejaid Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/33/EL¹⁰ artikli 22 tähenduses. Sellega seoses tuleks eelistähtsustada taotlejate erivajadusi, sealhulgas tervist. Esmajärjekorras tuleks alati arvesse võtta lapse huve.
- (26) Selleks et otsustada, milline liikmesriik peaks olema ümberpaigutamise sihtliikmesriik, tuleks lisaks erilist tähelepanu pöörata asjaomaste taotlejate kvalifikatsioonile, mis võiks hõlbustada nende integreerumist ümberpaigutamise sihtliikmesriigis, näiteks nende keeleoskusele. Eriti haavatavate taotlejate puhul tuleks arvesse võtta ümberpaigutamise sihtliikmesriigi suutlikkust pakkuda neile taotlejatele piisavat tuge.
- (27) Kontaktametnike määramine liikmesriikide poolt Itaaliasse ja Kreekasse peaks hõlbustama ümberpaigutamismenetluse tulemuslikku rakendamist, sealhulgas ümberpaigutatavate taotlejate asjakohast kindlakstegemist, võttes eelkõige arvesse nende haavatavust ja kvalifikatsiooni.
- (28) Määruses (EL) nr 604/2013 sätestatud õiguslikud ja menetluslikud tagatised jäävad käesoleva otsusega hõlmatud taotlejate suhtes kohaldatavaks. Lisaks tuleks taotlejaid teavitada käesolevas otsuses sätestatud ümberpaigutamismenetlusest ja neile tuleks teatavaks teha ümberpaigutamisotsus. Arvestades, et taotlejal ei ole liidu õiguse alusel õigust ise valida liikmesriiki, kes vastutab tema taotluse läbivaatamise eest, peaks tal olema õigus määruse (EL) nr 604/2013 kohasele tõhusale õiguskaitsevahendile, mida kasutada ümberpaigutumisotsuse puhul, üksnes selleks, et tagada tema põhiõiguste järgimine.
- (29) Enne ja pärast seda, kui taotleja viiakse üle tema ümberpaigutamise sihtriiki, peaks tal olema õigused ja tagatised, mis on sätestatud nõukogu direktiivis 2003/9/EÜ¹¹ ja nõukogu direktiivis 2005/85/EÜ¹² ning alates 20. juulist 2015 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2013/33/EL ja direktiivis 2013/32/EL¹³, sealhulgas tema vastuvõtmise ja menetlusega seotud erivajaduste asjus. Lisaks jäävad käesoleva otsusega hõlmatud taotlejate suhtes kohaldatavaks nõukogu määrus (EÜ) nr 2725/2000¹⁴ ja alates 20. juulist 2015 määrus (EL) nr 603/2013¹⁵.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/33/EL, 26. juuni 2013, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (uuesti sõnastatud) (ELT L 180, 29.6.2013, lk 96).

¹¹ Nõukogu direktiiv 2003/9/EÜ, 27. jaanuar 2003, millega sätestatakse varjupaigataotlejate vastuvõtu miinimumnõuded (ELT L 31, 6.2.2003, lk 18).

¹² Nõukogu direktiiv 2005/85/EÜ, 1. detsember 2005, liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta (ELT L 326, 13.12.2005, lk 13).

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/32/EL, 26. juuni 2013, rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT L 180, 29.6.2013, lk 60).

¹⁴ Nõukogu määrus (EÜ) nr 2725/2000, 11. detsember 2000, mis käsitleb sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteemi kehtestamist Dublini konventsiooni tõhusa kohaldamise eesmärgil (EÜT L 316, 15.12.2000, lk 1).

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013, 26. juuni 2013, millega luuakse sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteem määruse (EL) nr 604/2013 (millega kehtestatakse

- (30) Tuleks võtta meetmeid, et vältida ümberpaigutatud isikute teisest rännet ümberpaigutamise sihtliikmesriigist teistesse liikmesriikidesse. Eelkõige tuleks taotlejaid teavitada liikmesriikide piires edasiliikumise tagajärgedest ja asjaolust, et kui ümberpaigutamise sihtliikmesriik annab neile rahvusvahelise kaitse, on neil rahvusvahelise kaitsega kaasnevad õigused olemas põhimõtteliselt ainult selles liikmesriigis.
- (31) Kuna liikmesriigid ei suuda käesoleva otsuse eesmärgi piisavalt saavutada ning need on oma ulatuse ja mõju tõttu paremini saavutatavad liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev otsus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (32) Käesolevas otsuses austatakse põhiõigusi ja järgitakse hartas tunnustatud põhimõtteid.
- (33) [Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 kohaselt on kõnealused liikmesriigid teatanud oma soovist osaleda käesoleva otsuse vastuvõtmisel ja kohaldamisel.]

VÕI

- (34) [Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artiklite 1 ja 2 kohaselt, ilma et see piiraks nimetatud protokolli artikli 4 kohaldamist, ei osale nimetatud liikmesriigid käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole nende suhtes siduv ega kohaldatav.]

VÕI

- (35) [Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artiklite 1 ja 2 ning artikli 4a lõike 1 kohaselt, ilma et see piiraks nimetatud protokolli artikli 4 kohaldamist, ei osale Ühendkuningriik käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.]
- (36) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 ja artikli 4a lõike 1 kohaselt on Iirimaa teatanud (... kirjaga) oma soovist osaleda käesoleva otsuse vastuvõtmisel ja kohaldamisel.]

VÕI

- (37) [Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 ja artikli 4a lõike 1 kohaselt on Ühendkuningriik teatanud (... kirjaga) oma soovist osaleda käesoleva otsuse vastuvõtmisel ja kohaldamisel.]
- (38) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel

kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest) tõhusaks kohaldamiseks ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli taotlusi sõrmejälgede andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1077/2011, millega asutatakse Euroopa amet vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suuremahuliste IT-süsteemide operatiivjuhtimiseks (ELT L 180, 29.6.2013, lk 1).

rajaneva ala suhtes) artiklite 1 ja 2 ning artikli 4a lõike 1 kohaselt, ilma et see piiraks nimetatud protokolli artikli 4 kohaldamist, ei osale Iirimaa käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.]

- (39) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.
- (40) Pidades silmas olukorra pakilisust, peaks käesolev otsus jõustuma järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1 **Reguleerimisese**

Käesoleva otsusega kehtestatakse rahvusvahelise kaitse valdkonnas ajutised meetmed Itaalia ja Kreeka toetuseks, et võimaldada neil toime tulla hädaolukorraga, mille on põhjustanud kolmandate riikide kodanike ootamatu sissevool nendesse liikmesriikidesse.

Artikkel 2 **Mõisted**

Käesolevas otsuses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „rahvusvahelise kaitse taotlus” – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/95/EL¹⁶ artikli 2 punktis h määratletud rahvusvahelise kaitse taotlus;
- b) „taotleja” – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, mille suhtes ei ole lõplikku otsust veel tehtud;
- c) „rahvusvaheline kaitse” – direktiivi 2011/95/EL artikli 2 punktides e ja g määratletud pagulasseisund ja täiendava kaitse seisund;
- d) „pereliikmed” – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 604/2013 artikli 2 punktis g määratletud pereliikmed;
- e) „ümberpaigutamine” – taotleja üleviimine selle liikmesriigi territooriumilt, mis määruse (EL) nr 604/2013 III peatükis sätestatud kriteeriumide kohaselt on vastutav tema rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest, ümberpaigutamise sihtliikmesriigi territooriumile;
- f) „ümberpaigutamise sihtliikmesriik” – liikmesriik, kes muutub määruse (EL) nr 604/2013 alusel vastutavaks rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest pärast taotleja ümberpaigutamist selle liikmesriigi territooriumile.

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL, 13. detsember 2011, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT L 337, 20.12.2011, lk 9).

Artikkel 3

Reguleerimisala

1. Ümber paigutatakse üksnes taotlejad, kelle rahvusvahelise kaitse taotlusi peavad põhimõtteliselt läbi vaatama Itaalia ja Kreeka, kui võtta aluseks määruse (EL) nr 604/2013 III peatükis sätestatud kriteeriumid, mille järgi määratakse kindlaks vastutav liikmesriik.
2. Käesoleva otsuse kohaselt paigutatakse ümber ainult taotlejaid, kellel on kodakondsus, mille puhul uusimate kättesaadavate üleliiduliste keskmiste Eurostati andmete kohaselt on rahvusvahelise kaitse andmise otsuste osakaal kõikidest direktiivi 2013/13/EL III peatükis osutatud rahvusvahelise kaitse taotluste suhtes esimeses astmes tehtud otsustest 75 % või üle selle. Kodakondsuseta isikute puhul võetakse arvesse riiki, kus oli tema varasem alaline elukoht.

Artikkel 4

Jaotuskvoodid

1. Itaaliast paigutatakse teiste liikmesriikide territooriumile ümber 24 000 taotlejat, nagu on sätestatud I lisas.
2. Kreekast paigutatakse teiste liikmesriikide territooriumile ümber 16 000 taotlejat, nagu on sätestatud II lisas.

Artikkel 5

Ümberpaigutamismenetlus

1. Käesoleva otsuse rakendamiseks vajaliku halduskoostöö eesmärgil määrab iga liikmesriik riikliku kontaktpunkti, mille aadressi nad edastavad teistele liikmesriikidele ja EASO-le. Liikmesriigid võtavad EASOga kooskõlastatult kõik asjakohased meetmed, et seada sisse otsene koostöö ja teabevahetus pädevate ametiasutuste vahel.
2. Itaalia ja Kreeka teevad käesoleva otsuse kohaldamise ajal korrapäraste ajavahemike järel EASO ja vajaduse korral lõikes 8 osutatud liikmesriikide kontaktametnike abiga kindlaks taotlejad, kes paigutatakse ümber teistesse liikmesriikidesse, ja teatavad nende liikmesriikide kontaktpunktile ja EASO-le nende taotlejate arvu, keda on võimalik ümber paigutada. Seejuures eelistähtsustatakse haavatavaid taotlejaid direktiivi 2013/33/EL artikli 22 tähenduses.
3. Niipea kui võimalik pärast lõikes 2 nimetatud teabe saamist annavad liikmesriigid teada nende taotlejate arvu, keda on vastavalt I ja II lisas sätestatud arvude piires võimalik viivitamatult nende territooriumile ümber paigutada, ja esitavad muu asjakohase teabe.
4. Lõike 3 alusel saadud teabe põhjal teevad Itaalia ja Kreeka niipea kui võimalik otsuse paigutada iga kindlakstehtud taotleja ümber konkreetseesse sihtliikmesriiki ja teatavad sellest taotlejale vastavalt artikli 6 lõikele 4.
5. Taotlejaid, kellelt tuleb määruse (EL) nr 603/2013 artiklis 9 sätestatud kohustuste kohaselt võtta sõrmejäljed, võib ümber paigutada ainult juhul, kui neilt on võetud sõrmejäljed.
6. Taotleja üleviimine ümberpaigutamise sihtliikmesriigi territooriumile peab toimuma võimalikult kiiresti pärast artikli 6 lõikes 4 osutatud ümberpaigutamiseotsuse teatavakstegemise kuupäeva.
7. Liikmesriikidele jääb õigus keelduda sellise taotleja ümberpaigutamisest, kelle puhul on tõenäoline, et esineb oht riigi julgeolekule või avalikule korrale.
8. Kõikide käesolevas artiklis kirjeldatud ümberpaigutamismenetluse aspektide rakendamiseks võivad liikmesriigid otsustada saata Itaaliasse ja Kreekasse kontaktametnikud.

9. Käesolevas artiklis sätestatud ümberpaigutamismenetlus ei või kesta kauem kui üks kuu alates kuupäevast, mil tehakse kindlaks konkreetsed taotlejad, kes paigutatakse ümber kooskõlas käesoleva artikli lõikega 2.

Artikkel 6

Käesoleva otsusega hõlmatud rahvusvahelise kaitse taotlejate õigused ja kohustused

1. Käesoleva otsuse rakendamisel on liikmesriikide esmaseks kohuseks lähtuda lapse huvidest.
2. Liikmesriigid tagavad, et pereliikmed, kes kuuluvad käesoleva otsuse reguleerimisalasse, paigutatakse ümber sama liikmesriigi territooriumile.
3. Enne, kui tehakse otsus taotleja ümber paigutada, teavitavad Itaalia ja Kreeka taotlejat keeles, millest taotleja aru saab või millest ta peaks kõigi eelduste kohaselt aru saama, käesolevas otsuses sätestatud ümberpaigutamismenetlusest.
4. Kui taotleja ümberpaigutamise otsus on vastu võetud, kuid enne tegelikku ümberpaigutamist teatavad Itaalia ja Kreeka asjaomasele isikule kirjalikult otsusest paigutada ta ümber. Selles otsuses nimetatakse ümberpaigutamise sihtliikmesriik.
5. Taotleja või rahvusvahelise kaitse saaja, kes siseneb mõne teise liikmesriigi territooriumile, mis ei ole ümberpaigutamise sihtliikmesriik, ilma et ta täidaks selles teises liikmesriigis viibimise tingimusi, peab viivitamata tagasi pöörduma ja ümberpaigutamise sihtliikmesriik peab ta tagasi võtma kooskõlas eeskirjadega, mis on sätestatud vastavalt määruses (EL) nr 604/2013 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2008/115/EÜ¹⁷.

Artikkel 7

Operatiivtugi Itaaliale ja Kreekale

Liikmesriigid suurendavad rahvusvahelise kaitse valdkonnas oma toetust Itaaliale ja Kreekale asjakohase tegevuse kaudu, mida koordineerivad EASO ja muud asjaomased asutused, saates vajaduse korral eelkõige riiklikke eksperte järgmiste tugitegevuste alal:

- a) Itaaliasse ja Kreekasse saabuvate kolmandate riikide kodanike kontroll, sealhulgas nende isiku tuvastamine, sõrmejälgede võtmine ja rahvusvahelise kaitse taotluste registreerimine;
- b) taotluste esmane töötlemine;
- c) taotlejatele või võimalikele taotlejatele, kes võidakse käesoleva otsuse alusel ümber paigutada, teabe ja vajaliku eriabi andmine;
- d) taotlejate sihtliikmesriiki ümberpaigutamise rakendamine.

Artikkel 8

Täiendavad meetmed, mida Itaalia ja Kreeka peavad võtma

1. Itaalia ja Kreeka esitavad kumbki ühe kuu jooksul pärast käesoleva otsuse jõustumist komisjonile tegevuskava, mis sisaldab piisavaid meetmeid varjupaiga, esmase vastuvõtu ja tagasisaatmise valdkonnas, meetmeid nende valdkondade süsteemide suutlikkuse, kvaliteedi ja tõhususe suurendamiseks ning meetmeid käesoleva otsuse nõuetekohase rakendamise tagamiseks. Itaalia ja Kreeka peavad selle tegevuskava täielikult rakendama.

17

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, 16. detsember 2008, ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT L 348, 24.12.2008, lk 98).

2. Kui Itaalia või Kreeka ei täida lõikes 1 osutatud kohustust, võib komisjon teha otsuse peatada käesoleva otsuse kohaldamine kõnealuse liikmesriigi suhtes kuni kolmeks kuuks. Komisjon võib otsustada sellist peatamist ühel korral veel kolme kuu võrra pikendada.

Artikkel 9

Hädaolukord ümberpaigutamise sihtriikides

Kui ümberpaigutamise sihtriigis esineb hädaolukord, mille on põhjustanud kolmandate riikide kodanike ootamatu sissevool, võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga võtta vastu ajutisi meetmeid asjaomase liikmesriigi toetuseks vastavalt aluslepingu artikli 78 lõikele 3. Selliste meetmete hulka võib vajaduse korral kuuluda kõnealuse liikmesriigi käesolevast otsusest tulenevate kohustuste peatamine.

Artikkel 10

Rahaline toetus

Ümberpaigutamise sihtliikmesriik saab iga rahvusvahelise kaitse taotleja eest, kes käesoleva otsuse alusel ümber paigutatakse, 6 000 euro suuruse ühekordse makse. Seda rahalist toetust rakendatakse määruse (EL) nr 516/2014 artiklis 18 sätestatud korra kohaselt.

Artikkel 11

Aruanded

Itaalia ja Kreeka annavad iga kolme kuu järel nõukogule ja komisjonile aru käesoleva otsuse rakendamise kohta, sealhulgas artiklis 8 osutatud tegevuskavade kohta.

Artikkel 12

Jõustumine

1. Käesolev otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.
2. Seda kohaldatakse kuni [24 kuud pärast jõustumist].
3. Seda kohaldatakse isikute suhtes, kes saavad Itaalia ja Kreeka territooriumile alates [ELTs asendada täpse jõustumiskuupäevaga] kuni [ELTs asendada kuupäevaga, mis on 24 kuud pärast jõustumiskuupäeva], samuti taotlejate suhtes, kes on saabunud nende liikmesriikide territooriumidele alates 15. aprillist 2015.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*